

בצל ימינו

אדם להבל דמה ימיו כצל עובר: (תהלים קמד ד).

מוטיב הצל כסמל לאפסות האדם, מלווה אותנו בימים הנוראים של חודש תשרי, כששיאו הוא תפילת נתנה תוקף: "אדם יסודו מעפר וסופו לעפר ... כחציר יבש וכציץ נובל וכצל עובר ...". המקור הוא בפסוק הנ"ל מתהלים: "אדם להבל דמה ימיו כצל עובר". וההמשך בספר קהלת שנקרא בשבת המועד ובמדרשים על פסוק זה: "שלמה אמר: כי מי יודע מה טוב לאדם בחיים ויעשם כצל - באיזה צל? אם כצלו של כותל, יש בו ממש. אם כצלו של דקל, יש בו ממש. בא דוד ופירש: ימיו כצל עובר. ר' הונא בשם רב אחא: כאותו עוף שעובר וצילו עובר איתו. שמואל אמר: כצלו של דבורים שאין בו ממש של כלום". והמהדרין יכולים להוסיף לאפסות זו של הצל, גם את צל הסוכה והקיקיון של יונה שאנו קוראים בתפילת מנחה של יום הכיפורים, "שָׁבֵן לַיְלָה הִיא וְבֵן לַיְלָה אָבֵד", וכשאבד ביקש יונה למות.

האמנם? כאבק פורח, בצל ענן כלה וכצלם של דבורים?

לא, אומרת מצוות סוכה - בצלי תחסו: "וְסִפָּה תִּהְיֶה לְצֵל יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחְסָה וּלְמַסְתוֹר מִזָּרִם וּמִמְטָר"¹. "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתתי את בני ישראל - אמר להם הקב"ה לישראל: בני, היו אתם עושין את הסוכות ודרים בתוכה שבעת ימים, כדי שתהיו נזכרים הניסים שעשיתי לכם במדבר ... שכל מי שמקיים מצות סוכה בעולם הזה מסך עליו מן המזיקין שלא יזיקו אותו, שכן הוא אומר: באברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה".

ואיזו היא סוכה כשרה? כמה כוונות וייחודים יש להשקיע בעשייתה?

"תנו רבנן: סוכת גוים, ... סוכת רועים, סוכת קייצים, סוכת בורגנין, סוכת שומרי פירות, סוכה מכל מקום - כשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה. מאי כהלכתה? - אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל סוכה".
ובלבד שלא תחצוץ בינינו ובין העולם שמבחוץ, כמובא להלכה בקיצור שולחן ערוך: "ולכתחילה צריכה שיהא אויר קצת בין הסכך כדי שיראו הכוכבים, ומכל מקום אם היתה מעובה שאין הכוכבים נראים כשרה, אבל אם היתה מעובה כל כך שאפילו אם יורדים גשמים הרבה אינם יורדים לתוכה אם כן הוי כעין בית ופסולה".

ומה נעשה באותה סוכה שצילה למחסה ומסתור?

"אמר להם הקב"ה לישראל: בני, היו אתם עושין את הסוכות ודרים בתוכה שבעת ימים, כדי שתהיו נזכרים הניסים שעשיתי לכם במדבר".

"ומה עלינו להיות אומרים לפניך, שירים וזמרים". ואומר: "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו" (ישעיה ה א).²

ועם תום החג? איזה הוא הצל שילווח את חיינו יום יום? האם נחזור לענן כלה ולצלן של דבורים?

לא, אומר מדרש רות רבה, יש לנו צל לחסות בו יום יום: "בוא וראה כמה גדול כוחם של צדיקים וכמה גדול כוחה של צדקה וכמה גדול כוחם של גומלי חסדים, שאין חסין לא בצל שחר ולא בצל כנפי ארץ ולא בצל כנפי שמש ולא בצל כנפי חיות ולא בצל כנפי כרובים ולא בצל כנפי שרפים, אלא בצל מי שאמר והיה העולם, שנאמר: "מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון".

לדף המלא, ראו [סוכה תהיה לצל](#).

חג שמח ומועדים לשמחה

מחלקי המים

¹ ראו ההקשר הרחב שם בישיעיהו שהוא נבואה לעתיד לבוא: "ביום ההוא יהיה צמח ה' לצבי ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל: והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש ואמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם ... וברא ה' על כל מכוני הר ציון ועל מקראת עין יומם ועשן ונגה אש להבה לילה פי על כל כבוד חפה: וספה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר". אבל חז"ל דרשו את הפסוק האחרון, לדיני והלכות סוכה בימינו כאן עלי אדמות.

² הכרם, בצל הסוכה, לא יעשה עוד "באושים" כנבואת ישעיהו, אלא פירות מתוקים וטעימים. שירת הכרם והדוד.